

Мирончук Олександр Якович,
кандидат наук із богослів'я,
кандидат філологічних наук, доцент,
декан богословського факультету
та доцент кафедри біблійних та філологічних дисциплін
Київської православної богословської академії

«СВЯТІСТЬ» У СОБОРНОМУ ПОСЛАННІ СВЯТОГО АПОСТОЛА ІУДИ

У пропонованій статті подано результати здійсненого богословсько-лінгвістичного аналізу тексту Соборного послання святого апостола Іуди й виявлено специфіку функціонування й ословлення поняття «святість» у ньому.

Ключові слова: апостол Іуда, Біблія, Новий Завіт, релігійний стиль, біблійний підстиль, святість, соборне послання, текст Священного Писання.

У час відродження й розвитку української богословської науки виникає потреба осмислити її базові концепти, зокрема концепт «святість», що зумовлює актуальність відповідного дослідження.

Категорію святості, сакрального, а також шанування святих вивчали й продовжують вивчати вітчизняні та зарубіжні фахівці в царині богослів'я, релігієзнавства, філософії й філології, зокрема Т. П. Вільчинська [Вільчинська, 2008], Т. Б. Дзюбанський [Дзюбанський, 2012], А. П. Забіяко [Забіяко, 1998], М. Еліаде [Еліаде, 1994], Р. Каюа [Каюа, 2003], П. В. Мацьків [Мацьків, 2007; Мацьків, 2010], М. О. Пилаєв [Пылаев, 2012], М. В. Скаб [Скаб, 2008], Я. Харкевич [Charkiewicz, 2015], П. В. Пасхос [Πάσχος, 1997] та ін.

Джерелом християнського віровчення й богословської науки є Божественне Одкровення, виражене, зокрема, у Священному Писанні Старого та Нового Завіту.

У цій статті об'єктом нашого науково-богословського аналізу слугує українськомовний текст Соборного послання святого апостола Іуди (переклад Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета (Денисенка)), розміщений у Біблії, опублікований в Київській патріархії УПЦ Київського Патріархату (К., 2004). Для порівняння додатково залучено текст Соборного послання святого апостола Іуди давньогрецькою мовою.

Мета дослідження – здійснити богословсько-лінгвістичний аналіз українськомовного тексту Соборного послання святого апостола Іуди і виявити специфіку функціонування й ословлення поняття «святість» у ньому.

Апостол Іуда стверджує, що християни, до яких він звертається із соборним посланням, є *освяченими*. Джерелом їх освячення є Бог Отець; стан освячення потребує збереження, і зберігає в такому стані Ісус Христос: *Іуда, раб Ісуса Христа, брат Якова, покликаним, що **освячені**¹ Богом Отцем і збережені Ісусом Христом: милість вам і мир, і любов нехай помножаться* (Іуд. 1: 1 – 2) [Біблія, 2004, с. 1278].

У наступних словах Послання апостол Іуда християн називає *святими*. І саме їм як святим передана віра, за яку треба боротися, щоб здобути загальне спасіння: *Улюблені! Маючи старання писати вам про загальне спасіння, я визнав за потрібне написати вам, благаючи боротися за віру, раз передану **святим**²* (Іуд. 1: 3) [Біблія, 2004, с. 1278].

Віра в Господа нашого Ісуса Христа, яку апостоли передали християнам як освяченим Богом і святим, в аналізованому тексті іменується (означається прикметниковим епітетом) *найсвятішою*, а Третя особа Святої Трійці – *Духом Святим*, пор.: *А ви, улюблені, навчаючись **найсвятішою**³ віри вашої, молячись **Духом Святим**⁴, бережіть себе в любові Божій, чекаючи милости від Господа нашого*

¹ Д.-грец. – ἡγιασμένοις [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 970].

² Д.-грец. – τοῖς ἁγίοις [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 970].

³ Д.-грец. – τῇ ἁγιωτάτῃ [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 973].

⁴ Д.-грец. – ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 973].

Ісуса Христа для вічного життя (Іуд. 1: 20 – 21) [Біблія, 2004, с. 1279].

З-поміж назв чинів святих у тексті Послання згадуються святі *ангели, архангели та апостоли*, а з поміж власних імен святих – ім'я архангела *Михаїла*, старозавітних пророка *Мойсея*, праведників *Єноха* й *Адама* та апостолів *Іуди* і *Якова*, пор.: *Михаїл*⁵ же *архангел*⁶, коли говорив із дияволом, сперечаючись про *Мойсеєве*⁷ тіло, не наважився винести зневажливого суду, але сказав: «Нехай заборонить тобі Господь» (Іуд. 1: 9) [Біблія, 2004, с. 1278]; *Про них пророкував і Єнох*⁸, сьомий від *Адама*⁹, кажучи: «Ось іде Господь із тисячами *святих ангелів* Своїх¹⁰ – учинити суд над усіма і викрити між ними нечестивих у всіх ділах, які чинило їхнє безчестя, і в усіх жорстоких словах, що говорили на Нього нечестиві грішники» (Іуд. 1: 14 – 15) [Біблія, 2004, с. 1278]; *Але ви, улюблені, пам'ятайте проречене апостолами*¹¹ Господа нашого *Ісуса Христа* (Іуд. 1: 17) [Біблія, 2004, с. 1278]; *Іуда*¹², раб *Ісуса Христа*, брат *Якова*¹³ [...] (Іуд. 1: 1) [Біблія, 2004, с. 1278].

У назві Послання міститься вказівка на святість його автора – апостола *Іуди*, а в самому тексті апостол *Іуда*, виявляючи смирення, називає себе *рабом Ісуса Христа*, пор.: *Соборне послання святого апостола Іуди* [Біблія, 2004, с. 1278]; *Іуда, раб Ісуса Христа*¹⁴, брат *Якова* [...] (Іуд. 1: 1) [Біблія, 2004, с. 1278].

Деяким словам українськомовного біблійного тексту як перекладного з мови давньогрецької, зокрема тим, що вживаються на позначення назв чинів святих, властиве явище енантіосемії, яке передбачає наявність в одному слові (лексичній одиниці) протилежних значень. Так, лексема *ангел* у Священному Писанні, зокрема, номінує як ту частину створених Богом особистісних духовних істот, які служать Богові, сповіщають людям Його волю і виконують Його повеління, так і ту, яка, від-

павши від Бога, перетворилася в Його ворогів [Іванов, 2001, с. 289]. В такому випадку функцію розрізнення й уточнення значень виконують означення й означальні речення, пор.: *Про них пророкував і Єнох, сьомий від Адама, кажучи: «Ось іде Господь із тисячами святих ангелів Своїх [...]»* (Іуд. 1: 14) [Біблія, 2004, с. 1278]; *Я хочу нагадати вам, котрі вже знають про це, що Господь, визволивши народ із землі Єгипетської, потім вигубив тих, що не вірували, і ангелів, які не зберегли своєї гідности, але залишили своє житло, Він зберігає у вічних кайданах, під темрявою на суд великого дня* (Іуд. 1: 5 – 6) [Біблія, 2004, с. 1278].

Стан святості, за свідченням Соборного послання апостола *Іуди*, асоціюється з постанням, перебуванням непорочними в радості перед славою Єдиного Премудрого Бога, Спасителя нашого через *Ісуса Христа Господа* нашого, з вічним життям, а щоб досягнути його, треба навчатися віри, молитися Духом Святим, берегти себе в любові Божій, чекаючи милості від Господа нашого *Ісуса Христа*, а також бути без гріха і без скверни, однак цього самостійно, без благодатної допомоги Божої, людина зробити не може, пор.: *А ви, улюблені, навчаючись найсвятішої віри вашої, молячись Духом Святим, бережіть себе в любові Божій, чекаючи милості від Господа нашого Ісуса Христа для вічного життя* (Іуд. 1: 20 – 21) [Біблія, 2004, с. 1279]; *Тому ж, Хто може зберегти вас без гріха і без скверни і поставити перед славою Своєю непорочними в радості, Єдиному Премудрому Богові, Спасителю нашому через Ісуса Христа Господа нашого, слава і велич, сила і влада перед усіма віками, і нині, і на всі віки. Амінь* (Іуд. 1: 24 – 25) [Біблія, 2004, с. 1279].

Отже, Бог – джерело освячення для християн, які самі повинні ставати і постійно перебувати, як їх і називає апостол *Іуда*, святими, навчаючись найсвятішої віри, молячись

⁵ Д.-грец. – ὁ Μιχαήλ [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 973].

⁶ Д.-грец. – ὁ ἀρχάγγελος [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 971].

⁷ Д.-грец. – τοῦ Μωϋσέως [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 971].

⁸ Д.-грец. – Ἐνώχ [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 972].

⁹ Д.-грец. – Ἀδὰμ [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 972].

¹⁰ Д.-грец. – ἀγίαίς μυριάσιν αὐτοῦ [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 972].

¹¹ Д.-грец. – τῶν ἀποστόλων [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 973].

¹² Д.-грец. – Ἰούδας [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 970].

¹³ Д.-грец. – Ἰακώβου [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 970].

¹⁴ Д.-грец. – Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 970].

Духом Святим, зберігаючи себе в любові Божій, чекаючи милості від Господа нашого Ісуса Христа для вічного життя, адже лише Єдиний Премудрий Бог, Спаситель наш через Ісуса Христа Господа нашого може зберегти нас без гріха і без скверни і поставити перед славою Своєю непорочними в радості.

В аналізованому тексті Соборного послання апостола Іуди, утворюючи змодельоване нами однойменне лексико-семантичне й асоціативне поле, поняття «святість» ословлюють:

- прикметник *святий* у відповідних граматичних формах роду, числа й відмінка у субстантивній функції, що в контексті Священного Писання Нового Завіту вживається на позначення християн (*святі*);

- прикметники *святий*, *найсвятіший* у відповідних граматичних формах роду, числа й відмінка в атрибутивній функції;

- іменникові номінації, означувані названими вище прикметниками, що вживаються на позначення: а) Третьої Особи Пресвятої Трійці (*Дух Святий*), б) віри (*найсвятіша віра*), в) створених Богом особистісних духовних істот, які служать Богові, сповіщають людям Його волю і виконують Його повеління (*святі ангели*), г) новозавітних святих чоловічої статі, учнів Ісуса Христа, які були безпосередньо обрані, навчені і послані Ним для проповіді Євангелія, єпископського служіння і влаштування Церкви (*святий апостол*);

- дієприкметник *освячений*, який позначає дію Бога щодо людини і стан людини як наслідок такої дії;

- назви чинів святих – *ангел*, *архангел*, *апостол*;

- власні імена святих – агіоантропоніми – архангела *Михаїла*, пророка *Мойсея*, праведників *Єноха* й *Адама* та апостолів *Іуди* і *Якова*;

- самоназва апостола Іуди – *раб Ісуса Христа*;

- енантіосемічна назва створених Богом особистісних духовних істот, які, відпавши від Бога, перетворилася в Його ворогів (*ангели, які не зберегли своєї гідності, але залишили своє житло*);

- номінації, що позначають умови (*[бути] без гріха, [бути] без скверни, [бути] непорочними, боротися за віру, навчатися віри, молитися Духом Святим, зберігати себе в любові Божій, чекати милості від Господа нашого Ісуса Христа*) та наслідки досягнення стану святості (*постання непорочними в радості перед славою Єдиного Премудрого Бога, Спасителя нашого через Ісуса Христа Господа нашого; вічне життя*).

У перспективі варто застосувати запропоновану в цій статті методику богословсько-лінгвістичного аналізу до інших текстів Священного Писання із залученням святоотцівської екзегетичної спадщини.

Джерела:

Біблія, 2004

Η Καινή Διαθήκη, 1996

Література:

Вільчинська, 2008

Дзюбанський, 2012

Забияко, 1998

Біблія : книги Священного Писання Старого та Нового Завіту : в українському перекладі з паралельними місцями та додатками / [пер. Патріарха Філарета (Денисенка)]. – К. : Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2004. – 1407, [9] с.
Η Καινή Διαθήκη μετὰ συντόμου ἐρμηνείας / Παν. Ν. Τρεμπέελα. – Ἀθήναι : Ἀδελφότης Θεολόγων «Ο ΣΩΤΗΡ», 1996. – 1064, [8] σ.

Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII – XVIII ст. : монографія / Т. П. Вільчинська. – Тернопіль : Джура, 2008. – 424 с.

Єдин свят : біблійні, богословські та історичні аспекти розуміння святості у християнському житті / Тарас Б. Дзюбанський. – К. : Дух і літера, 2012. – 135, [1] с.

Категория святости (философско-религиоведческий анализ) : диссертация на соискание ученой степени доктора философских наук ; специальность 09. 00. 06 – философия религии / Забияко Андрей Павлович ; Московский государственный университет им. М. В. Ломоносова ; философский факультет ; кафедра философии религии и религиоведения. – М., 1998. – 330 арк.

- Иванов, 2001 Ангел / М. С. Иванов // Православная энциклопедия / под. ред. Патриарха Московского и всея Руси Алексия II. – М. : Церковно-научный центр «Православная энциклопедия», 2001. – Т. 2: Алексий, человек Божий – Анфим Анхильский. – С. 289.
- Каюа, 2003 Людина та сакральне / Роже Каюа ; [пер. з фр.]. – К. : Ваклер, 2003. – 232, [24] с.
- Мацьків, 2007 Концептосфера Бог в українському мовному просторі / Петро Мацьків. – К. ; Дрогобич : Коло, 2007. – 330 с.
- Мацьків, 2010 Субконцепт *священне місце* в біблійному тексті / Петро Мацьків // Науковий вісник Чернівецького університету. Романо-слов'янський дискурс. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – Вип. 509 – 511. – С. 117 – 120.
- Мирончук, 2014 Назви чинів святості в історії релігійного стилю української мови : автореферат дис. ... канд. філол. наук : 10. 02. 01 / Мирончук Олександр Якович ; НАН України, Ін-т укр. мови. – Київ, 2014. – 20 с.
- Пылаев, 2012 Категория «священное» в феноменологии религии, теологии и континентальной философии XX века : диссертация на соискание ученой степени доктора философских наук ; специальность 09. 00. 03 – история философии / Пылаев Максим Александрович ; Российский государственный гуманитарный университет ; Философский факультет. – М., 2012. – 277 арк.
- Скаб, 2008 Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери / М. В. Скаб. – Чернівці : Рута, 2008. – 560 с.
- Элиаде, 1994 Священное и мирское / Мирча Элиаде ; пер. с фр., предисл. и коммент. Н. К. Гарбовского. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – 144 с.
- Charkiewicz, 2015 Kult świętych w Kościele prawosławnym : teologia, historia, formy, typologia / Jaroslaw Charkiewicz. – Warszawa : Warszawska Metropolia Prawosławna, 2015. – 448, [32] с.
- Πάσχος, 1997 Άγιοι οι φίλοι του Θεού : εισαγωγή στην αγιολογία της ορθοδόξου εκκλησίας / Π. Β. Πάσχου. – 2η έκδ. – Αθήνα : Αρμός, 1997. – 322, [4] σ.

Myronchuk Oleksandr Yakovych,
PhD in Theology,
candidate of philological sciences,
Dean of the Faculty of Theology
and assistant professor of biblical and philological sciences of
Kyiv Orthodox Theological Academy

**«HOLINESS»
IN THE COUNCIL'S EPISTLE OF THE SAINT APOSTLE JUDAS**

The proposed article presents the results of the theological and linguistic analysis of the text of the Council Epistle of the Holy Apostle Judas and reveals the specificity of the functioning and appropriation of the concept of «holiness» in it.

Key words: *apostle Judas, the Bible, the New Testament, religious style, biblical literal, holiness, Council's epistle, the text of the Scriptures.*

